

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ЗАВДАНЬ ПРЕВЕНТИВНОГО ПІДХОДУ НА ПОЧАТКУ НАВЧАННЯ ДИТИНИ В ШКОЛІ

Парфанович Андрій Ярославович

доктор філософії, кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Кафедра психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет, Україна

Перехід до шкільного віку пов'язаний з помітними змінами в діяльності дитини, її спілкуванні, взаєминах з іншими людьми. Провідною діяльністю стає навчання, змінюється стиль життя, з'являються нові обов'язки. Іншими стають і стосунки дитини з навколишнім оточенням. Змінюється і її ставлення до себе, ближніх, суспільних реалій. Формувати правильну культуру спілкування, мовлення, навички здорового способу життя, етикет покликана рання профілактика.

У сучасних трактуваннях рання профілактика часто визначається як превентивна робота:

- превентивна соціальна робота проводиться з метою збільшення потенційних можливостей, підтримки і захисту людських ресурсів індивіда і забезпечення знаннями, що дозволяють йому уникати складних життєвих проблем або долати їх;
- превентивна педагогіка вивчає причини формування і розвитку відхилень у поведінці людини і навчає методам їх попередження, подолання, виправлення; проводиться з метою недопущення (попередження) негативного само прояву та поведінки людини, розвитку негативних якостей, звичок;
- превентивний підхід – профілактичний, попереджувальний підхід, що застосовується при запобіганні деформації сфер людської особистості та поведінкових проявів [3, с. 49].

Насамперед, превентивна робота здійснюється щодо збереження здоров'я дитини в різних його вимірах. «Під «здоров'язбережувальними технологіями слід розуміти сприятливі умови виховання відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання і виховання; оптимальну організацію виховного процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм); повноцінний та раціонально організований руховий режим» [1, с. 2].

На початку навчання дитини в школі превентивний підхід стосується:

- 1) дотримання особистої гігієни та здорового харчування;
- 2) формування навичок здорового способу життя;
- 3) розвиток навичок безпечної поведінки;

- 4) збагачення культури спілкування;
- 5) виховання кращих людських якостей;
- 6) навчання самовихованню.

Дотримання особистої гігієни та здорового харчування. Завдяки профілактичній роботі можна навчити дітей навичок здорового харчування та закріплювати їх в ігровій чи навчальній формі. Важливо ознайомити дітей з формами здорового харчування та закріплювати навички особистої гігієни: «Особиста гігієна – основа здорового способу життя, умова ефективної профілактики різних захворювань (гігієна тіла, зубів і порожнини рота); розумової праці; гігієнічний догляд (миття рук та чищення зубів); особиста харчова гігієна, гігієна одягу та взуття, домашня гігієна, що означає регулярне наведення порядку та збереження чистоти» [2].

Формування навичок здорового способу життя. Кожен знає, що наше здоров'я залежить від багатьох чинників, у тому числі від способу життя. Той, хто веде здоровий спосіб життя, зазвичай спокійніший і більш урівноважений. А хто неуважний до свого здоров'я, – той часто нервується, конфліктує, хворіє, не вірить в себе. Коли ж людина втрачає віру у власні сили, то перестає цінувати саму себе і навіть може заподіяти собі шкоду, наприклад, почати палити або вживати алкоголь. Саме тому найкращою профілактикою стресів, конфліктів і шкідливих звичок є вміння цінувати та берегти своє здоров'я, уважно прислухатися до порад дорослих.

Розвиток навичок безпечної поведінки. Поведінка людини, її спосіб життя є дуже важливими у збереженні здоров'я: зруйнувати значно легше, ніж створити; і особливо важливо зберегти те, що маємо. Формуванням навичок безпечної поведінки досягаємо не тільки превентивних цілей у житті дитини, а і об'єднання дитячого колективу та правильного поводження в спільноті. А також навчаємо дітей обачності, етикету, ввічливим манерам.

Збагачення культури спілкування – частина поведінки, що проявляється в мовленні або ж правильній, грамотній мові та етичній поведінці. Так, люди спілкуються між собою за допомогою вербальної комунікації – слів, та невербальної – міміки і жестів. Коли дивитися на людину, можна зрозуміти без слів, який у неї настрій, що вона відчуває та про що думає: коли вона радіє – ми бачимо усмішку, коли хмуриться – вона відчуває смуток. Над мовою, мімікою, жестами, мовленням, поведінкою потрібно працювати і завдання педагога в тому, щоб робити це коректно, вчасно й доброзичливо.

Виховання кращих людських якостей. Превентивна робота також спрямована на те, щоб формувати в учнів навички позитивного самопрояву в повсякденному житті і досвід моральних взаємин у колективі, спільноті. Це вимагає: сприяти засвоєнню моральних принципів, яким повинні керуватися всі люди; підвищувати етикет; вміння правильно оцінювати себе та інших; учити використовувати багатство позитивних людських взаємин.

Навчання самовихованню. Важливо сприяти усвідомленню дитиною того, що все слід починати із себе: викликати бажання іти дорогою добра; розвивати критичне мислення, творчу уяву, мовлення; виховувати кращі людські якості.

Завдяки превентивним заходам можна розширити уявлення про поняття моралі, доброти; формувати вміння диференціювати ознаки доброго і злого та розкрити переваги добра над злом. І, найголовніше, – навчити дітей впроваджувати цінності в своє повсякденне життя.

Фактично превентивна робота найбільш чітко виражена це в трьох формах. Уроки, виховні години, профілактичні заходи в позаурочний час дають інформацію про здоров'я, здоровий спосіб життя та фактори, що впливають на формування здоров'я; навчають школярів цінувати та берегти своє здоров'я, уважно прислухатися до порад дорослих; сприяти формуванню у дітей свідомого та відповідального ставлення до власного здоров'я як однієї з найважливіших життєвих цінностей; формувати навички здорового способу життя. Варто диференційовано підходити до їх застосування.

Тематичні уроки (або ж компоненти уроку). Завдяки уроку можна надати школярам інформацію про здоров'я, здоровий спосіб життя; сприяти формуванню у дітей свідомого та відповідального ставлення до власного здоров'я як однієї з найважливіших життєвих цінностей; формувати навички здорового способу життя. Це дає дітям можливість усвідомити актуальність проблеми здоров'я; дізнатися про фактори, які впливають на здоров'я людини та зрозуміти взаємовплив між цими факторами, поведінкою учнів та їх здоров'ям.

Виховна година. Завдяки виховній годині діти зможуть розширити: уявлення про поняття моралі; вміння диференціювати ознаки доброго і злого; знання про переваги добра над злом; усвідомлення того, що все слід починати із себе; бажання в дітей позитивного розвитку; критичне мислення, творчу уяву, мовлення. Це дає дітям можливість усвідомити місце здоров'я серед ціннісних пріоритетів особистості; отримати потрібну мотивацію до здорового способу життя як компоненту життєдіяльності людини.

Профілактичні заходи. Профілактичні заходи спрямовані на те, щоб: навчити дітей навичок спілкування та закріплювати ці навички; познайомити дітей з формами спілкування; формувати культуру поведінки; сприяти об'єднанню дитячого колективу; навчити дітей гідно поводитися; навчити здоровому харчуванню та особистій гігієні та ін. За допомогою різноманітних профілактичних заходів у школі, класі, в позаурочний час можливе формування любові до праці та навчання, моральних принципів, навичок допомагати знайомим і близьким, не брати чужих речей без дозволу і т.д.

Таким чином, завданнями превентивного підходу на початку навчання дитини в школі на сучасному етапі є мотивувати вести здоровий спосіб життя, формування правильних ціннісних орієнтирів, виховання моральних якостей, відповідальності за свої вчинки, профілактика негативної поведінки. Це допомагає запобігти різноманітним відхиленням у розвитку й поведінці та виховати гармонійну особистість, яка принесе користь собі, оточенню і суспільству.

Список використаних джерел

1. Бойченко Т. В. Валеологія – мистецтво бути здоровим. Здоров'я та фізична культура / Т. В. Бойченко. – 2005. № 2. – С. 1–4.

2. Здоровий спосіб життя: основа фізичного, психічного і соціального добробуту. URL : <https://medilab.km.ua/zdorovyj-sposib-zhyttia-osnova-fizychnogo-psyhichnogo-i-sotsialnogo-dobrobutu/>.
3. Парфанович І. І. Готуємось до превентивної роботи: навчально-методичний посібник / І. І. Парфанович. – Тернопіль: ТНПУ, 2008. – 164 с.

References

1. Boichenko, T. V. (2005). Valeolohiia – mystetstvo buty zdorovym. Zdorovia ta fizychna kultura / T. V. Boichenko. № 2. S. 1–4.
2. Parfanovych, I. I. (2008). Hotuiemos do preventyvnoi roboty: navchalno-metodychnyi posibnyk / I. I. Parfanovych. Ternopil: TNPU. 164 s.
3. Zdorovyi sposib zhyttia: osnova fizychnoho, psykhichnoho i sotsialnogo dobrobutu. URL : <https://medilab.km.ua/zdorovyj-sposib-zhyttia-osnova-fizychnogo-psyhichnogo-i-sotsialnogo-dobrobutu/>.

DOI 10.70286/ISU-14.01.2026.013

УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ МОДЕЛІ ТА СТРАТЕГІЇ

Верьовкіна Жанна Леонідівна

кандидат педагогічних наук

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Кафедра інтелектуальних систем та цифрових технологій

Україна

Сучасна трансформація системи загальної середньої освіти в Україні, зумовлена впровадженням концепції Нової української школи (далі – НУШ) та складними геополітичними викликами, вимагає докорінного перегляду підходів до управління інклюзивним середовищем. Сьогодні цей процес виходить за межі суто адміністративного супроводу, перетворюючись на складну систему менеджменту, що базується на філософії прийняття, соціальній стійкості та екосистемному підході. Менеджмент інклюзії у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) зосереджується, окрім безпечної та доступної архітектури та методичного супроводу [1;7], на ключових векторах формування національної ідентичності та соціальної резильєнтності [2].

Ефективне управління інклюзією починається з чіткого визначення термінологічних координат, що закладено науковцями Г. Васильєвої та В. Любарець у праці «Термінологічний словник-інклюзія». У свої дослідженнях вони констатують, що інклюзія не є просто «присутністю» учнів з особливими освітніми потребами (ООП) у класі, та акцентують увагу на таких поняттях, як